

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН» У ВИШІ

Теперішній час активно зміщує новини й події внутрішньої політики та міжнародного порядку денного, часто змінюючи акценти в контексті повсякденних справ для кожного з нас. Доба глобалізації характеризується зокрема розмиванням межі між внутрішньою та зовнішньою політикою, коли локальні події в одній державі можуть докорінно змінити поточну ситуацію в світі. Очевидно, що інтерес до аналізу процесів сучасних міжнародних відносин значно зростає, що не в останню чергу пояснюється ситуацією в Україні, яка становить вагомий чинник не лише європейської, а й міжнародної безпеки. Тому, першою особливістю курсу «Історії міжнародних відносин» (ІМВ) можна назвати високу впливовість поточних подій та фокусування уваги на темах, які загострюються кожного року в конкретний період викладання. Це відбивається на майже щорічній корекції кількох тем як лекційного матеріалу та семінарських занять.

Навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин» традиційно читається на випускних курсах на історичному факультеті. Це пояснюється тим, хронологічні межі курсу охоплює повоєнний час ХХ століття й до сучасності. Другу особливість можна визначити як потужний зв'язок з іншими навчальними курсами, які викладаються в Інституті в попередніх семестрах на історичних кафедрах. Передусім йдеться про теми зовнішніх відносин та зовнішньої політики держав, регіонів чи певних територій на різних етапах їх становлення. Тому знання про факти, події та процеси, що формували міжнародну систему впродовж століть викладені в курсах Історії України, Історії країн ЦСР, Історії країн Європи та Америки та Азії та Африки – становлять значущу базу для вивчення курсу міжнародних відносин. Також, зв'язки, множинні референси та міждисциплінарні поєднання знаходимо і в навчальних курсах з політології, соціології, європейської інтеграції та соціальної психології та багатьох інших.

Опора на здобуті знання, орієнтація в процесах міждержавного рівня, особливості дипломатичної діяльності на українських землях в різні історичні періоди, доробок світових лідерів у розв'язанні міжнародних конфліктів, досвід учасників воєнних кампаній, наслідки врегулювання конфліктів та формування й становлення міжнародних організацій – все це здобутий багаж під час навчального процесу в попередні роки студентами. Вміння та навички оперувати отриманою інформацією дозволяють більш ефективно організувати навчальний процес курсу Історії міжнародних відносин у визначених межах академічного навантаження.

Метою курсу Історії міжнародних відносин є формування уявлення про основні характеристики міжнародної системи сучасності, вміння виділяти періоди її становлення, знання основних принципів та механізмів функціонування й визначення головних змістовних компонентів світової політики сьогодення. Навчальна дисципліна органічно поєднує теоретичні питання розвитку міжнародних відносин в світі (теорії, школи, концепції міжнародних відносин), характеристику етапів (холодна війна, перехідний період та доба Глобалізації), діяльність дипломатичних та консульських установ, проблема роззброєння та міжнародного тероризму та інші. Водночас змістовними складовими навчальної дисципліни ІМВ є низка конкретних подій, процесів щодо міжнародних криз, воєн, міждержавних взаємин та діяльності міжнародних організацій, фокус зовнішньополітичної діяльності окремих держав, зокрема України. Таке поєднання тем теоретичного та фактологічного характеру ускладнює питання актуальної навчальної та методичної літератури для курсу. І хоча за останнє десятиліття з'явилося декілька підручників та посібників [2, с. 5] для історичних та гуманітарних спеціальностей для вишів [3, с. 5-7], говорити про задоволення потреб у в цьому аспекті не можна.

Специфіка курсу, методологічні новації, зростання чисельності нових аналітичних та академічних центрів й популяризації міжнародної проблематики в суспільстві взагалі, доводить неможливість появи оптимального навчального посібника, підручника, ідеальної програми для вивчення міжнародних відносин та зовнішньої політики.

Очевидно, що багато аналітичної, документальної інформації та актуальних коментарів знаходимо на інтернет-ресурсах: сайтах, порталах, авторських сторінках у соціальних мережах міжнародних інституцій, політиків, міжнародних організацій, аналітичних центрів тощо.

Важливо зауважити, що джерела та інформаційні ресурси представлені різними (передусім англійською) мовами [4]. В сучасному зближеному світі з прозорими кордонами завдяки сучасним технологіям та засобам інформації, англійська стала мовою міжнародного спілкування й науки. Використання її для вивчення курсу стає все більше обов'язковим елементом у навчальному процесі.

Вибір релевантної інформації – одне з найактуальніших питань сучасного світу взагалі, складової навчання у вишах зокрема, проблема щоденного вибору для кожного з нас. Вміння моніторити, обирати, аналізувати інформацію – стають основними навичками у вивченні курсу. Особливо актуальним це стає при виконанні самостійної роботи студентів. Відстежувати та радити студентам кращу інформацію для підготовки питань світової політики не просто, усвідомлюючи наявність потенційних альтернатив.

Через змінюваність витребуваних питань міжнародного порядку денного для реалізації самостійної роботи, використовуються різні способи: написання есе, підготовка аналітичних доповідей й презентацій з конкретних питань міжнародних відносин, організація та проведення аналітичних дискусій програмних виступів, публічних заяв, ухвалених документів щодо розв'язання конкретної міжнародної ситуації. Зрозуміло, що набір питань для самостійної роботи корегується викладачем з врахуванням: актуального порядку денного, змістовності інформаційних ресурсів, зацікавленості та рівня підготовки студентської аудиторії.

Така специфіка проявляється й у виборі тем для написання бакалаврських, курсових та магістерських робіт. Привернення уваги само до тем, що загострилися природно збільшує студентських інтерес й бажання детальніше ознайомитися з темою, подивитися на способи вирішення спірних проблем та врегулювання конфліктів, звернутися до досвіду історичних аналогій чи тотожних ситуацій. Так, в останні роки зросла кількість робіт присвячених євроінтеграційному поступу України, аналізу діяльності України в різноманітних міжнародних організаціях та процесі врегулювання Української кризи.

Специфічною рисою курсу ІМВ є доволі розгалужений понятійний апарат, використання численних аббревіатур, скорочень, атрибутації посадовців та різноманітних міжнародних актів. Складність полягає у тому, що не всі скорочення чи аббревіатури, навіть широкого застосовані є уніфікованими й однаково передаються різними авторами, джерелами чи мовами. Це становить досить серйозну незручність у вивченні та дослідженні міжнародних відносин, особливо часто це пов'язано з неофіційними перекладами міжнародних документів, промов чи заяв лідерів світової політики та дипломатії й іноземних авторів, наукових та аналітичних ресурсів іноземними мовами.

Проте, слід констатувати зростання загального інтересу серед студентської молоді до питань світової політики взагалі та ролі України в ній. Останні роки ситуація в Україні є одним з пріоритетів міжнародних відносин. Міжнародне посередництво у врегулюванні української кризи на рівні ООН, ОБСЄ, Ради Європи, Нормандського формату та ЄС вимагають глибших знань щодо процедур ухвалення рішень в цих структурах, статусів та наслідків різних рішень міжнародних акторів, особливостей дипломатичної й переговорної практики держав, так і кращого усвідомлення суперечливих та складних тенденцій сучасного світу.

Джерела та література

1. Зовнішня політика України в умовах глобалізації 1991-2003: Анотована історична хроніка міжнародних відносин. К.: Генеза, 2004. 616 с.
2. Манжоло В.А., Білоусов М.М., Гайдуков Л.Ф. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки): Підручник. Київ: Либідь, 1999. 558 с.
3. Міжнародні організації /За редакцією Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Кутайні З. та ін. – Видання 2-ге, перероблене і доповнене. – К.: Центр учбової літератури, 2007. 440 с.
4. Офіційний сайт ЄС // https://europa.eu/european-union/index_en; Офіційний сайт журналу Foreign Policy <http://foreignpolicy.com>; Офіційний сайт Президента <http://www.elysee.fr>; Сайт Європейського Центру Карнегі <http://carnegieeurope.eu>.
5. Салабай В. Ф., Дудко І. Д., Борисенко М. В., Чуб М. П. Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики ХХ – поч. ХХІ ст.: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2006. 368 с.
6. Системная история международных отношений в двух томах. 2: События 1945-2003 годов / Под ред. А.Д. Богатурова. – М.: Культурная революция, 2006. 720 с.
7. Современные международные отношения: Учебник / Ред. А.В. Торкунов. – Москва: РОССПЭН, 2000. 584 с.